

BIJ DE AMSE POMP

Uitgave van de Vereniging Oud Lunteren

BIJ DE AMSE POMP

Uitgave van de
Vereniging Oud-Lunteren

ISSN: 1384-9131

Redactie:
H. van den Brink
M. van der Hoff-Israël
Drukkerij AMV

Bestuur:

A.C. van Alphen (voorzitter)	6741 BV Lunteren	Tel. 06-11208395
Roskammersteeg 17		
M.C. van der Hoff (wnd. Secretaris)	6741 DN Lunteren	Tel. 06-20414915
Van den Hamlaan 16		
R. Fluit (penningmeester)	6741 AL Lunteren	Tel. 06-53689249
Dorpsstraat 58		
Tj. Timmer (bestuurslid)	6741 AB Lunteren	Tel. 06-21640519
Dorpsstraat 49c		
Ledenadministratie	6741 AB Lunteren	Tel. 0318-486254
p/a Dorpsstraat 55		

Bankrekening IBAN: NL19RABO0337501416

Expositieruimte: Dorpsstraat 55, 6741 AB Lunteren, tel. 0318-486254

E-mailadres: info@museumlunteren.nl

Financiële administratie: Spelt Financiële Adviseurs B.V., tel. 0318-693391

Website: www.museumlunteren.nl

Correspondentieadres:

Secretariaat Vereniging Oud-Lunteren, Dorpsstraat 55, 6741 AB Lunteren

Openingstijden museum:

Het gehele jaar door van dinsdag t/m zaterdag van 13.30 - 16.30 uur.

Bezoek op andere tijden in overleg.

Toegangsprijs: € 6,50 euro vanaf 16 jaar. Museumkaarthouders, leden van de Vereniging Oud-Lunteren en jongeren tot en met 15 jaar gratis toegang.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Vereniging Oud-Lunteren.

Voorwoord

We zijn blij en tevreden u dit jaar weer een tweede “Bij de Amse Pomp” te kunnen aanbieden, opnieuw met interessante artikelen.

Van de gelegenheid maken we graag gebruik om u goede Kerstdagen en een gezond en voorspoedig 2023 toe te wensen!

Uiteraard zullen wij in het kader van onze Algemene Ledenvergadering 2023 terugblikken op weer een bijzonder jaar, 2022.

Een jaar dat twee gezichten heeft. Een positief gezicht omdat we zoals het nu lijkt de zware gevolgen van de coronacrisis achter ons kunnen laten. Zo konden we eindelijk als vrijwilligers met elkaar weer een uitje hebben, op 7 oktober in Utrecht. En ook een positief gezicht omdat we een aantal bijzondere exposities mochten aanbieden: Marten Toonder en Kunst met Glas. En omdat we mee konden werken aan een veiling van aquarellen van Herman van de Kaa, georganiseerd door de Rotary Club Ede Kernhem, bedoeld om een jaarlijkse Herman van de Kaa-lezing mogelijk te maken. Het jaar 2022 heeft een heel triest gezicht gezien de oorlog in Oekraïne, waar nu al maandenlang groot leed onschuldige mensen treft. Een oorlog die ook gevolgen heeft voor ons land en onze inwoners: hoge inflatie en hoge energiekosten, problemen die velen treffen. Er is nog veel meer te memoreren, maar daarover meer in ons jaarverslag 2022.

Onze ALV 2023 hopen we te houden op donderdag 8 juni 2023. Noteert u dat als u wilt nu vast in uw agenda.

Natuurlijk hopen we u eerder in ons schitterende museum te mogen verwelkomen. Kunst met glas is er nog tot en met 4 maart 2023 en daarna volgt Vallei en Zand met werken van Otto de Bruijne en Wiebe van Dingen. Opnieuw is er veel tot stand gebracht door en dankzij onze vrijwilligers. Onze “stille krachten” als gastheren en gastvrouwen, maar ook achter de schermen, zijn zij onmisbaar en onbetaalbaar. Dank!

Wij hopen u in 2023 in goede gezondheid te mogen ontmoeten.

Het bestuur.

In verband met het digitaliseren van onze administratie vragen wij u – indien u dit nog niet gedaan hebt – uw emailadres en uw naam, adres en woonplaats aan ons door te geven. Dank!

Van kleermakerij tot kledingfiliaal

Historie van Dorpsstraat 77-79

Er zijn weer twee bouwplaatsen in het midden van ons dorp. Op Dorpsstraat 77-79 is de oude winkel van Landgraaf gesloopt en verrijst momenteel een nieuw woon-winkelpand en er schuin tegenover is een enorme bouwput waar de oude DekaMarkt en de schilderswinkel van Blankenspoor stonden.

We beperken ons nu tot Dorpsstraat 77-79. De geschiedenis van deze plek gaat in ieder geval terug tot 1647, maar is waarschijnlijk nog veel ouder. Wanneer de huizen aan deze kant van de Dorpsstraat precies ontstaan zijn is niet bekend, maar dat kan heel goed in de late middeleeuwen geweest zijn. De Dorpsstraat is hier erg breed en dat komt omdat hier vroeger de brink van het dorp lag. Een brink was een soort van dorpsplein met huizen eromheen. Op die brink kon het vee verzameld worden en was vaak ook een drinkplaats.

Oorspronkelijk was de westkant van de brink niet bebouwd, maar op een gegeven moment ontstonden aan deze kant op de brink een rij huisjes en boerderijen, waarvoor de eigenaren een klein bedrag aan pacht moesten betalen aan de Buurt van Lunteren, die eigenaar van de brink was. Eén van die pandjes was gelegen op het huidige Dorpsstraat 77-79.

Een timmerman en twee smeden (1647-1718)

In 1647 woonde en werkte op deze plek een timmerman, Gerrit Evertsen genaamd, die omstreeks 1690 opgevolgd werd door de smit Cornelis Cornelissen Rust. Het is niet bekend of je zijn achternaam uitspreekt als “rust” of als “roest”. De tweede versie is een mooie achternaam voor iemand die met ijzer omgaat. Hij werd opgevolgd door Wouter Derksen Smit, die uiteraard hetzelfde beroep uitoefende. Het moet een klein huisje geweest zijn, want aan de kant van de huidige Dorpsstraat was ook nog een inrit om met paard en wagen achter het huis te kunnen komen.

De kleermakerij van de familie Teesseling (1718-1858)

Omstreeks 1718 werd het huisje verkocht aan Melchert Hendriksen Teesseling. Hij en zijn nakomelingen zouden het pand bijna 200 jaar in eigendom hebben. De familie Teesseling was een kleermakersfamilie. Melchert was in 1689 te Scherpenzeel geboren en trouwde in 1715 in

Lunteren met Marijken Wouters. Uit het huwelijk werden zes kinderen geboren. In 1749 woonde Melchert nog met zijn vrouw en twee van zijn inmiddels volwassen kinderen in het huisje aan de brink. Naast kleermaker was hij ook imker van beroep. Melchert overleed in 1761 op 72-jarige leeftijd., waarna zijn zonen Hendrik en Derk er het kleermakersvak bleven uitoefenen. Later bleef kleinzoon Melgert, de zoon van Hendrik, in het huisje kleding maken en herstellen. Hij trouwde eerst met Aaltje Gerritsen en kreeg vier kinderen bij haar. Na haar overlijden trad hij opnieuw in het huwelijk, nu met Teuntje Bos uit Otterlo. In 1824 verkocht hij het huisje aan zijn neefje Cornelis, de zoon van zijn broer Wouter voor de koopprijs van 300 guldens. Tot die tijd had Cornelis in het naastgelegen pand (nu Dorpsstraat 71-75) gewoond en gewerkt.

Cornelis Teesseling was dus de vierde generatie die kleermaker was in Lunteren. Hij was in 1773 geboren en trouwde in 1805 met Hilletje Floor, een dochter van Hendrik Floor, die iets ten zuiden van de kleermakerij aan de Dorpsstraat woonde, waar vandaag de dag de Bedweter gevestigd is. Cornelis en Hilletje kregen één dochter, Hendrika, ook wel Heintje genoemd, die helaas in 1827 op slechts 13 jarige leeftijd overleed. Cornelis overleed zelf zes jaar later toen hij 60 jaar oud was. Vanaf die tijd bleef Hilletje alleen in de kleermakerij wonen. Later kreeg ze nog wel een huisgenoot: Evertje Goossen, een arme vrouw, die als spinster de kost probeerde te verdienen, maar later van de diaconie leefde.

De families Teesseling en Floor waren trouwens families van aanzien. De Teesseling's waren behoorlijk gefortuneerd en de familie Floor evenzo. Bij de grote dorpsbrand van Lunteren in 1850, waarbij alle huizen aan de westkant van de Dorpsstraat tussen de huidige Bedweter en de Postweg in vlammen opgingen, ging ook het huisje van Hilletje verloren. Ze verloor niet alleen het huis, maar ook de meeste van haar bezittingen. Waarschijnlijk bleven alleen haar goud en zilverwerk, die bij haar klederdracht hoorden, bewaard. Het opgelegd bruin kabinet met de daarop staande vijf blauwe kommen ging verloren. Evenzo verging het de eikenhouten chifonniere (ladenkast) met de twee zwarte pilaren en zes laden met de daarop staande drie porcelainen kommen.

In 1858, Hilletje was toen 85 jaar oud, verkocht ze haar huisje aan haar nichtje Heintje Teesseling en haar man Breunis Roelofsen. Heintje was de dochter van Dirk Teesseling, broer van Cornelis, de overleden man van Hilletje. Zelf verhuisde Hilletje naar de overkant van de Dorpsstraat, waar haar nichtje Maartje Blankenspoor woonde, die getrouwd was met de schoenmaker Hendrik ten Ham. Maartje was een dochter van Hendrikje

Floor, de zus van Hilletje. Hier zou ze tot haar overlijden in 1862 blijven wonen.

Wat haar nalatenschap betreft liet Hilletje maar liefst vier keer een testament opstellen. In haar laatste testament liet ze beschrijven dat veel van haar bezittingen, waaronder de boerderijen Groot en Klein Hazendonk in het Nederwoud, waar ze de eigenaresse van was, voor haar neefje Hendrik Floor, zoon van haar zus Brandje, zouden zijn. Maar toen Hilletje op haar oude dag de beide boerderijen aan een ander schonk, werd ze in 1861 door haar jongste zus Brandje en haar man Teunis van Zeggelaar onder curatele gesteld, omdat ze deze bezittingen immers aan hun zoon Hendrik beloofd had. In de Arnhemsche Courant en in de Staatscourant werd melding gemaakt van deze onder curatelestelling "ter zake van onnoozelheid", wat er op wijst dat ze misschien aan dementie leed. Hilletje Teesseling-Floor overleed op 23 januari 1862 op de voor die tijd zeer hoge leeftijd van bijna 89 jaar.

Afbeelding 1: De advertentie betreffende de "onder curatelestelling" van Hilletje. (Bron: Delpher.nl, Arnhemsche Courant, 6 februari 1861.)

Verschillende huurders (1858-1875)

Breunis Roelofsen, beheerder van het postkantoor en tevens gemeenteraadslid, verhuurde het huisje van Hilletje vanaf 1858 aan zijn broer de horlogemaker Evert Jan Roelofsen en zijn vrouw Heintje van Surksom. De kleermakerswinkel werd nu horlogemakerij. Na vier jaar vertrokken ze en kwam de ongehuwde naaister Jacoba Bakkenes in het huisje wonen. Ze was een dochter van Gerrit Bakkenes en Aaltje de Bruin, die in Meu-

lunteren op boerderij Groot Altena woonden. In 1870 trouwde ze met de winkelier Gerrit Busser en vertrok ze naar Ede, waar haar man een winkel in de Grotestraat had.

Vanaf 1871 verhuurde Breunis Roelofsen het huisje vijf jaar lang aan zijn zoon Derk en zijn vrouw Jannigje van Wolfswinkel. Derk was schilder van beroep en zou in 1875 naar Dorpsstraat 35 verhuizen, waar hij een geheel nieuw pand liet bouwen dat later beter bekend zou worden als “Euterpe”. Breunis Roelofsen overleed in 1872 en vanaf die tijd werd zijn weduwe Hendrikje Teesseling de eigenaresse van het huisje aan de Dorpsstraat.

Jonkheer Pieter Jacob de Bije (1876-1882)

Een huurder waarbij we even wat uitgebreider stil moeten blijven staan is Jonkheer Pieter Jacob de Bije, geboren in 1829 te Waspik als zoon van een wachtmeester bij de kavalerie. Het aantal adellijke personen in de geschiedenis van Lunteren is op de vingers van één hand te tellen, maar onze Jonkheer de Bije was er één van. Hij trouwde in 1854 met Johanna Margaretha van Steenberg en kreeg met haar zes kinderen. Van beroep was hij rijksambtenaar bij de Rijksbelastingdienst, waar hij in 1872 op 43-jarige leeftijd met pensioen ging. Tijdens zijn loopbaan woonde hij in Rotterdam, later nog een korte tijd in Delft en in 1872 streek hij met vrouw en kinderen in Lunteren neer. In die tijd stond hij te boek als landbouwer, maar ook als rentenier.

Nadat hij een paar jaar in een oud huisje aan de tegenwoordige Julianastraat gewoond had, huurde hij het pand aan de Dorpsstraat van Heintje Teesseling.

Jonkheer Pieter, zoals we hem maar zullen noemen, hield zich actief bezig met het kosteloos verspreiden van kennis van de kerkelijke geschiedenis en de reformatie en die kennis wilde hij doorgeven aan mensen die daar in het geheel niet mee bekend waren. Om deze redenen verzocht hij eind 1875 de gemeente om lezingen in het schoollokaal te Ederveen te mogen houden voor de arme bevolking aldaar. Toen dit verzoek door de gemeente afgewezen werd, begon hij het jaar daarop een ander project. Hij startte te Ederveen een zondagsschool voor de arme kinderen op de deel van de boerderij van Jan van Beek aan de Schras, waarbij hij gratis Nieuwe Testamenten en Psalmboeken uitreikte. Het liep storm en al snel kwamen er 185 kinderen naar de zondagsschool. Een aantal dat de deel niet kon herbergen en Jonkheer Pieter deed in 1876 opnieuw een verzoek bij de gemeente om de school te mogen gebruiken, maar nu voor de zondagsschool. Of dat verzoek ingewilligd werd is helaas niet bekend.

Weer een jaar later had Pieter een “Kindervereniging tot Bescherming van Dieren” te Ederveen opgericht, die al snel 70 leden had. Hij wilde de jeugdige dierenbeschermers een leuke dag bezorgen en wilde ze meenemen naar Artis waarvoor een bedrag van maar liefst 150 gulden nodig was voor treinkaartjes, entree en lunch. Een aantal van de ouders van de kinderen had echter bezwaren, omdat de meeste van de kinderen nog nooit met de trein gereisd hadden en dan ook nog naar wilde dieren? Maar ook de kosten van het reisje had de Jonkheer onderschat en het binnengehaalde bedrag was ontoereikend. Het alternatief was een landelijk feest, met rijtuigen, muziek en vaandels. In optocht ging het naar Prattenburg bij Veenendaal, waar de kinderen royaal onthaald werden met lekkernijen en spelletjes.

Eind november 1877 werd Jonkheer Pieter in Haarlem opgepakt omdat hij illegaal langs de deur aan het collecteren was voor de arme kinderen van de Ederveense zondagsschool. Hij wilde ze aan het eind van het jaar een fijn kerstfeest bieden inclusief “kerstboom, feestboekjes en versnaperingen”. Zijn intekenlijst werd in beslag genomen door de commissaris van politie en naar de burgemeester van Ede gestuurd. Hoe het afliep is niet bekend. Toch ging het kerstfeest voor de arme kinderen aan het eind van dat jaar door, weliswaar in zijn eigen huis aan de Dorpsstraat, inclusief kadootjes en een kerstboom. Een jaar later deed hij het nog een keer, maar daarna horen we niets meer van onze weldoener Jonkheer De Bije. De laatste jaren in Lunteren leefde hij waarschijnlijk in armoede, waarna hij in 1892 weer naar Rotterdam vertrok. Daar overleed hij in 1904 op 75-jarige leeftijd.

Een boomkweker en een winkelier (1886-1911)

Nadat het huisje enkele jaren leeg gestaan had, verhuurde Heintje Teesseling het zeven jaar lang aan haar jongste zoon Hendrikus Roelofsen en zijn vrouw Maria Hopster. Hendrikus had een eigen boomkwekerij genaamd “De Veluwe”.

Na zijn vertrek kwamen Pieter Broekhoven en zijn vrouw Roeloffina Ali-da van Altena in het pand, die er een winkeltje dreven. Pieter handelde voornamelijk in gist. Nadat zijn vrouw overleden was vertrok Broekhoven in 1911 naar Ede waar hij nog jarenlang aan de Kreelseweg woonde.

Verkoop aan Evert ten Ham en Teunis Beers (1914-1926)

Nadat het pand opnieuw een aantal jaren onbewoond geweest was, besloot de inmiddels 87-jarige Heintje Teesseling in 1914 het pand te verkopen aan Evert ten Ham, schoenmaker en barbier van beroep, en gehuwd met Jacoba van Putten. Ze hadden geen kinderen. De koopprijs was 3000 gulden. Het

pand was bijna 200 jaar lang eigendom van de familie Teesseling geweest. Na het overlijden van haar man, had Heintje een groot gedeelte van haar leven bij haar dochter en schoonzoon op “Brouwershoeve” gewoond; later zou daar huize “Dannenborgh” verrijzen. Op haar oude dag woonde ze bij haar kleinzoon Breunis in het prachtige huis op Dorpsstraat 35. Daar overleed ze in 1917 op de respectabele leeftijd van 90 jaar.

Vijf jaar lang maakte en repareerde Evert ten Ham schoenen in het huisje aan de Dorpsstraat en besloot in 1919 naar Ederveen te vertrekken. Hij verkocht het pand aan de kapper Teunis Beers voor 7000 gulden. Dat was dus een aardige winst in vijf jaar tijd. Teunis Beers was kort daarvoor getrouwd met Everdina Florentina Mulder. Ze vertrokken in 1923 naar Harderwijk. Het pand bestond in die tijd uit twee winkeltjes. Naast de kapperszaak van Beers was een klein groentewinkeltje gevestigd.

Jan Oosterhagen (1926-1962)

In juni 1926 kwam de toen 25-jarige sigarenhandelaar Jan Oosterhagen vanuit Franeker naar Lunteren. Een jaar later trouwde hij met Hendrika Remmelts, die uit Meppel afkomstig was. Uit het huwelijk zouden drie kinderen geboren worden.

Jan begon in de voormalige kapsalon van Beers een klein winkeltje in rookartikelen dat “Het Centrum” heette. Nadat hij de helft van het pand twee jaar lang gehuurd had, kocht hij het hele pand van Teunis Beers voor 7300 gulden en startte hij in de andere helft van het pand een boek- en kantoorboekhandel annex leesbibliotheek “Lectura” en kunsthandel. De zaak liep goed en moest al snel enkele keren uitgebreid worden.

Afbeelding 2: Op de bouwtekening uit 1930 is links te zien hoe het pand er voor die tijd uitzag. (Bron: Gemeentearchief Ede)

In de jaren dertig besloot Oosterhagen een volledige verdieping boven de winkel te laten bouwen met het karakteristieke erkertje aan de voorkant. In dezelfde periode was hij ook betrokken bij de oprichting van de “Lunterse Dam- en Schaakclub” waarvan hij voorzitter was.

Afbeelding 3: Rechts het pand van Oosterhagen omstreeks 1935. (Bron: Ver. Oud Lunteren)

Nadat zijn vrouw in 1937 op slechts 40-jarige leeftijd overleden was, hertrouwde Oosterhagen een jaar later met Anna Maria Stösser, een Duitse van geboorte. Bij haar kreeg hij nog vier kinderen.

Kort na de oorlog begon Oosterhagen achter zijn boekwinkel een klein bedrijfje voor de verkoop van winkelinrichtingen genaamd “Centrum Verkoop”, dat zich bezighield met de inrichting van zelfbedieningswinkels. Het bedrijfje groeide al snel uit zijn jas en in de voormalige eierhal van Floor moesten de werkplaats en het magazijn worden ondergebracht.

Zoon Jacob Oosterhagen trok er in de jaren vijftig met zijn bromfiets op uit om twee verschillende modellen winkelstandaards te slijten, maar al snel kwam de eerste auto. Een paar jaar later werkte de firma Oosterhagen met 16 man personeel en zes auto's. Achter de boekwinkel werd een showroom gemaakt, waar winkeliers een goed overzicht konden krijgen van wat er op het gebied van winkelinrichting te krijgen was. Ook verzorgde “Centrum Verkoop” aluminium winkelpuizen en PVC-vloeren. Voor diverse bedrijven in Lunteren zou de firma Oosterhagen het interieur of de winkelpui verzorgen.

De boekhandel werd in 1954 opnieuw uitgebreid, naar ontwerp van zoon Jacob Oosterhagen. Er was inmiddels ook een afdeling foto-artikelen en de bibliotheek werd uitgebreid met maar liefst 260 boeken.

In 1960 kwam er in de winkel een “Disco-Bar” waar men zijn favoriete platen kon luisteren alvorens ze aan te schaffen. Iets wat geheel nieuw was in Lunteren, maar waar wel behoefte aan was omdat steeds meer mensen een platenspeler in huis hadden.

Het 35-jarig bestaan van de zaak werd in 1961 gevierd. Van de gelegenheid was gebruik gemaakt om meteen de winkel geheel opnieuw in te richten. Een andere feestelijke gelegenheid was de opening van een filiaal van “Centrum Verkoop” in Antwerpen. De firma Oosterhagen was hiermee internationaal geworden. In 35 jaar tijd was een klein sigarenwinkel-tje uitgegroeid tot een voor die tijd moderne zaak met winkel, showroom en kantoor.

Oosterhagen besloot in 1962 zijn winkel te verkopen aan de NV handelsmaatschappij Brinke uit Berg en Dal. De winkel werd nu omgetoverd tot een supermarkt met de naam: “Supermarkt Oosterhagen”.

Afbeelding 4: Links “Supermarkt Ligtenberg” op 6 februari 1970. (Foto-coll.: H. van Veldhuizen-Soetendaal)

De afdelingen boekhandel en tabak werden gehandhaafd, evenals de bibliotheek Lectura en de disco-bar, maar verder werd het een supermarkt met levensmiddelen, vleeswaren en speelgoed en op de eerste etage de textielafdeling.

Het gezin Oosterhagen was inmiddels verhuisd naar de Stationsstraat waar vrouw Oosterhagen op 31 augustus 1963 op de nog jonge leeftijd van 55 jaar overleed.

Van Supermarkt Oosterhagen tot Landgraaf (1962-2013)

“Supermarkt Oosterhagen” werd vier jaar later (1968) gekocht door de heer W. Ligtenberg uit Delft, die aangesloten was bij de Coöperatieve Sperwer-organisatie. De naam op de gevel werd nu “Supermarkt Ligtenberg”.

December 1973 werd de supermarkt overgenomen door Supermarkt Edah, die al vestigingen in Ede, Vaassen en Helmond had. De Edah zou twaalf jaar aan de Dorpsstraat gevestigd blijven om uiteindelijk in 1985 naar het Nieuwe Erf te vertrekken (waar anno 2022 de Aldi gevestigd is).

Afbeelding 5: In december 1973 werd de Edah geopend. (Foto: Gemeentearchief Ede, GA06000, Cord Otting.)

Afbeelding 6:
De Lunterse vestiging van Landgraaf gezinsmode in 2013.

Nadat het pand enkele jaren leeg gestaan had, werd eind maart 1988 het 50ste filiaal van Landgraaf hier geopend. Hoelang Landgraaf hier zat is niet precies bekend, maar het moet ongeveer 25 jaar lang geweest zijn.

Nadat in 2013 een executieveiling plaatsvond, stond het pand lange tijd leeg. Uiteindelijk werd het in april 2022 gesloopt.

H. van den Brink

Bronnen:

Gemeentearchief Ede:

Kadaster Lunteren: Art. 189, 517, 612, 1102, 2589, 2881, 3578, 4463, 6992, 7392, 7228.

Notariaat Lunteren: Inv.nr. 1038 akte 105; 3677 akte 948; 3690 akte 4618; 3693 akte 5768; 18 akte 349; 30 akte 318; 72 akte 321.

Oud Archief (DAS): Inv.nr. 41 t/m 62; 116 t/m 122, 471, 472, 690 II, 691 II, 692 II, 766, 1750 t/m 1849, 1996, 1997.

Kranten: Edese Courant, 11-1-1936; 6-11-1954; 16-9-1959; 1-11-1960; 4-7-1961; 30-11-1962, 3-9-1963; 23-7-1968; 30-7-1968; Lunterse Omroeper: 3-1-1974; Lunters Nieuwsblad: 9-7-1985; 30-3-1988

Archief Hervormde Kerk Lunteren: Inv.nr. 16 t/m 38.

Lunteren 50 jaar geleden (1972)

Rumoerige nieuwjaarsnacht in Lunteren

In Lunteren was het ook in de nieuwjaarsnacht van 1971-1972 weer rumoerig, zij het in veel mindere mate dan een jaar eerder. Van het afgekeurde jeugdgebouw Notaris Westhoffhuis vernielden jongelui met een vlaggemast uit de tuin alle ruiten op de benedenverdieping. Ook elders sneuvelden twee ruiten. Op het kruispunt Dorpsstraat-Postweg werkten verscheidene jongens trottoirtegels los. Ze gooiden deze op straat kapot en smeten brokstukken naar passerende auto's. Twee automobilisten deden aangifte van vernieling.

Spanning rond de "bom van Lunteren"

In januari steeg de spanning rond een schijnbaar zeer explosief stuk oorlogstuig, dat in 1945, vlak na de bevrijding door enkele Canadese officieren in de grond moest zijn gestopt. De plaats, waar het potentiële gevaar dreigde, was het tuintje achter de bungalow van de heer W. Drost, aan de Dorpsstraat 245.

Sinds september 1971 was bekend dat daar waarschijnlijk een landmijn in de grond zat, die wellicht nog grote schade kon aanrichten. De heer Drost had tot dan toe de gevaarlijke zone van zijn terrein vermeden.

Het balletje was aan het rollen gebracht door Gerrit van den Brand uit Barneveld. Hij werkte bij garage Deijs en had vroeger gewoond in het oude huis, dat op de plaats gestaan had waar het gezin Drost een nieuwe woning had laten bouwen.

Kort na de bevrijding kwam de vader van Van den Brand op zekere dag met een groot voorwerp aandragen, dat hij in de bossen had gevonden. Het zag eruit als een soort schildpad maar dan met allemaal stekels op de rug. Het grote ding werd op de tafel neergelegd, maar lang duurde dat niet, want even later kwamen de Canadese militairen terug, waarvan er vijftien bij het gezin Van den Brand waren ingekwartierd. Het was duidelijk, dat de bevrijders de schrik van hun leven kregen, iedereen verre hielden van de tafel, waarop de bom lag en twee soldaten de wacht lieten houden met strenge instructies, niemand iets te laten aanraken. De bom werd achter het huis in de tuin begraven. De heer Van den Brand kon alleen bij benadering de plaats nog aanwijzen.

In de loop van 1972 kwam de explosieven opruimingsdienst uit Culemborg maar liefst drie keer in de tuin speuren naar het vermeende explo-

sief zonder evenwel succes te hebben. “De bom van Lunteren” is nooit gevonden.

Leiding Westhoffhuis zag toekomst somber in

Sinds 1 januari werd op last van de brandweer het oude Westhoffhuis, waar tot die tijd veel activiteiten voor de jeugd plaatsvonden, gesloten. Dit hield in dat veel activiteiten moesten vervallen en er was nog geen uitzicht op betere tijden. Vlak voor de jaarwisseling had het bestuur van het clubhuis een spoedbespreking met leden van het college van B en W. Uit dat gesprek waren geen toezeggingen voortgekomen van de kant van de gemeente. De plannen voor een nieuw Westhoffhuis waren nog niet goedgekeurd. Het moment, waarop met de nieuwbouw kon worden begonnen was dus ook nog niet bepaald.

Het gevolg was dat in januari een “Actiecomité Notaris Westhoffhuis” werd opgericht. Dit comité wilde het gemeentebestuur van Ede met de neus op de problemen drukken, die door de sluiting van het gebouw waren ontstaan.

Vrijdagavond 14 januari werd in de tuin van het gesloten en afgekeurde Westhoffhuis een deel van de inventaris op het grasveld gezet en in de kou kon men er sjoelen, biljarten, dammen en nog veel meer spelen beoefenen. Na een korte happening voor het gebouw trokken tegen acht uur de enkele honderden jongeren met spandoeken door de Dorpsstraat. Diverse rookbommen en vuurwerk werden afgestoken, maar het bleef verder rustig. Om de paar honderd meter hield de stoet stil en gingen de jongelui op straat zitten. De lange rij automobilisten, die er achter reed, bleef er tamelijk kalm en geduldig onder.

In de maanden daarna stortte de Lunterse jeugd zich als aasgieren op het monumentale Westhoffhuis en vonden er op grote schaal vernielingen plaats.

Van het oude koetshuis werden dakpannen stukgegooid, zodat een gat van drie bij vier meter in het dak ontstond. Vrijwel alle ruiten van voor- en achtergevel van het Westhoffhuis waren in enkele maanden gesneuveld en veel van de inboedel was van de eerste verdieping naar buiten gooid, waarna alle ramen waren dichtgetimmerd om verdere vernielingen te voorkomen. Zelfs de bomen achter het huis moesten het ontgelden.

Eind mei werd begonnen met de sloop van het gehavende Westhoffhuis, waarna het monumentale pand, dat in 1868 door notaris Gerrit Jan Wilbrink gebouwd was, binnen enkele weken met de grond gelijk gemaakt werd.

Afbeelding 1: Het oude notarishuis in betere tijden. (Fotocollectie: HvdB)

“Ons Landhuis” ook toegankelijk voor vakantiegangers

Voor slechthorenden en doven alleen was “Ons Landhuis” aan de Barneveldseweg niet meer rendabel te exploiteren. Daarom werd het een algemeen vakantiehuis, toegankelijk voor iedereen. Natuurlijk stond voorop dat er leden van de vereniging kwamen, die behoefte hadden aan een rustige vakantie. Daarnaast zouden er echter ook bijvoorbeeld huisvrouwen welkom zijn, die op een gegeven moment wel uit het ziekenhuis konden worden ontslagen, maar die nog niet in het gezin terug mochten keren. Dat zei mevrouw W.M. Gosselink-Termaath, directrice van “Ons Landhuis”, het vakantiethuis van de Nederlandse Vereniging voor Slechthorenden. Al anderhalf jaar zwaaide zij de scepter in het laatste bolwerk van deze vereniging. Het landelijk hoofdkantoor te Amsterdam was kort daarvoor al gesloten.

Vanzelfsprekend vond de directrice het verheugend dat de leden van de vereniging niet meer uitsluitend voor een vakantie waren aangewezen op het tehuis in Lunteren. Aan de andere kant echter was het voor haar enigszins teleurstellend om vakantiegangers te moeten werven. Om aan de nieuwe opzet vorm te kunnen geven was het noodzakelijk dat het hele pand eerst drastisch zou worden verbouwd. Dat “Ons Landhuis” behouden moest blijven stond voor haar vast.

Later dat jaar werd onder grote belangstelling het vakantiehuis officieel heropend door ds. P. A. Stapert uit Zutphen. Het gebouw bood plaats aan 25 vakantiegasten. Enige tijd later zou er ook een jeugdgebouw gereed komen bij het tehuis. Leden van de Nederlandse Vereniging voor Slecht-horenden vormden nog steeds het grootste deel van de vakantiegangers.

Afbeelding 2: “Ons Landhuis” werd in 1972 ook toegankelijk voor vakantiegangers. (Foto: Gemeentearchief Ede GA15171, foto Jac. Gazenbeek.)

Jeugdsoos Orpheus in de oude Openbare School

In de oude openbare school aan de Dorpsstraat werd vrijdagavond 26 mei de jeugdsociëteit Orpheus geopend. De soos kon in een van de lokalen ingericht worden dankzij medewerking die de initiatiefnemers van de gemeente kregen.

Dennenhorst geopend

In juni was het park “De Dennenhorst” aan de Boslaan weer voor natuurliefhebbers twee weken geopend. De eigenaar van het park, ir. H.L.

Dinger, meende dat velen wel aangetrokken zouden worden door de pracht van de in bloei staande rododendron en de blauwe papaver. Ieder mocht er vrij binnen wandelen.

Oude molen De Hoop werd gerestaureerd

De 73-jarige Lunteraan W. van Veldhuisen woonde in 1972 al zestig jaar naast de achtkantige korenmolen “De Hoop” en betreunde het ten zeerste dat de monumentale molen al zeventien jaar lang stilstond. De molen was in 1972 eigendom van de heren A. J. van Veldhuisen en H. van Veldhuisen, die beiden ook de maalderij aan de Dorpsstraat in bezit hadden. Hun vader had deze maalderij, waar electrisch gemalen werd, voordien tesamen met zijn beide broers geleid.

Met de restauratie van de molen was al een begin gemaakt door de heer Koppens uit Bergharen, die molenmaker van beroep was. De molen was in 1855 gebouwd en was de honderd jaar dus al ruim gepasseerd. De heer Van Veldhuisen was van plan, als de molen weer bruikbaar was, om één- of tweemaal per week te gaan malen.

Job van ’t Hol geboeid door de oudheid

In juni wees Job van ’t Hol in zijn knusse boerderij “De Lindeboom” naar een op het eerste gezicht merkwaardige keiharde klomp steen op tafel. Voor hem was de gitzwarte steen het bewijs dat in lang vervlogen tijden een molen op zijn land gestaan had. Van ’t Hol had al eerder een brok van een molensteen op zijn erf achter het huis aan de Hessenweg gevonden. Hij had er geen aandacht aan geschonken en wierp zijn vondst achteloos weg. Nu hij weer een stuk molensteen had ontdekt, was hij aan het filosoferen geslagen. Op het erf van “De Lindeboom” moest een molen gestaan hebben. De heer Van ’t Hol zei veel interesse te hebben voor de oudheid, in het bijzonder waar het zijn eigen woonplaats betrof.

Somber en sfeerloos popfestival achter Euterpe

Voor het eerst organiseerde de staf van het Notaris Westhoffhuis eind juni een popfestival in een grote tent, die geplaatst zou worden achter gebouw Euterpe. Het werd een nat en somber festijn, omdat het aan een stuk door regende. Slechts 230 popliefhebbers kwamen, terwijl er voor 1500 plaats was. Er traden vier popgroepen op: Axis, Brainbox, Supersister en BZN.

Stoomtrein “Hercules” arriveerde in een wildweststad

De 300 kg zware stoomlocomotief “Hercules” arriveerde woensdagmid-

dag 28 juni in een “Wildweststad”, gelegen op het braakliggende terrein achter de firma Van Halem (hoek Oranjestraat-Dorpsstraat). Het Notaris Westhoffhuis en een twaalfstal Lunterse winkeliers waren namelijk van plan deze zomeractiviteit op die manier aantrekkelijker te maken.

Het wildwestdorp omvatte rodeovoorstellingen in een grote tent door Lunterse kinderen, een saloon en een kermistent. Wie zin had, kon een rondrit per huifkar door het dorp maken. Het bereiden van stokbrood op een vuurtje in de open lucht was eveneens mogelijk.

Zomeractiviteiten bij Speeltuin 't Hek

In samenwerking met de heer G. Schimmel, eigenaar van de Lunterse speeltuin 't Hek werd in april een comité samengesteld dat ten doel had verschillende activiteiten te organiseren bij de speeltuin aan de Meulunterseweg. Met het oog op de naderende zomer wilde het comité evenementen op touw zetten voor de kampeerders die in Lunteren vertoefden.

De Lunaruitertjes gaven op zaterdag 1 juli een demonstratie, en een paar weken later liet de Politiehondenvereniging uit Ede haar afgerichte honden aan het publiek het een en ander tonen. Als slotfestijn was er op zaterdagmiddag 15 juli een grasbaanrace, georganiseerd door de Edese Motorcross Club. Voorts hadden er op enkele avonden voetbalwedstrijden plaats. Sommige activiteiten moesten wel worden uitgesteld vanwege het slechte weer.

Wagenmakerij van Van Leuveren weg uit het dorpsbeeld

Een van de oudste stukjes Lunteren, de voormalige wagenmakerij aan de Dorpsstraat, verdween eind september. De papieren waren binnen om met de sloop van het bouwvallige pand te beginnen. De tuin was al geëgaliseerd. Bomen en knoesten waren uit de grond getrokken, om ruimte te maken voor de Spar-winkel die zich op de plaats van de vroegere wagenmakerij zou gaan vestigen. Tot ongeveer 1969 had wagenmaker Van Leuveren hier zijn werkplaats en woonhuis gehad. Hij maakte boerenkarren, kruiwagens, wagenwielen en repareerde kapotte wagens. In de grote werkplaats waren de honderd jaar oude bedsteden nog te zien. De wagenmakerij was ooit herbouwd. Dat kon men nog zien aan de eiken balken en de drie soorten bakstenen die er gebruikt waren.

Afbeelding 3: De wagenmakerij van Van Leuveren kort voor de sloop. (Fotocoll. Ver. Oud Lunteren)

Swiebertje en Bromsnor in overvolle zaal bij Hotel Floor

De zaal van hotel Floor was zaterdagmiddag 23 september veel te klein om alle kinderen met hun moeders te bergen, die Swiebertje en Bromsnor wilden zien. Zittend op de grond en hangend in de vensterbanken konden tenslotte toch bijna zeshonderd belangstellenden getuige zijn van de voortreffelijk geslaagde voorstelling. Enkelen huilden het zelfs uit toen het tweetal op het podium verscheen. De zaal brulde van het lachen toen Swiebertje Bromsnor met een mattenklopper bewerkte. Ook de ouderen amuseerden zich goed.

Diereninstuif: big in boodschappentas

Voor de tweede diereninstuif die het Lunterse Notaris Westhoffhuis in oktober organiseerde in het kader van werelddierendag bestond slechts matige belangstelling. Op de grasmat voor het voormalige Westhoffhuis werden ruim vijftig dieren in vijf hoofdgroepen verdeeld.

Zodoende waren de categorieën honden, vogels, knaagdieren, katten en zelfs pony's, paarden en geiten vertegenwoordigd. Dierenarts Gert Jagtenberg had ruim een uur nodig om de dieren te beoordelen. De kinderen

die geen dier bij zich hadden en daarom in de jury zaten, hadden aanzienlijk minder tijd nodig. Bijzondere belangstelling kreeg het wild zwijn, dat iemand mee gebracht had. Voorts kwam een moeder met een biggetje in haar boodschappentas aandragen. De meest vertegenwoordigde diersoort was uiteraard de hond.

Kerst-inn bij Orpheus

Een speciaal voor de gelegenheid opgerichte band, Jam Session, zorgde voor muziek tijdens de kerst-inn in sociëteit Orpheus in Lunteren. Tweede kerstdag was de kerst-inn geopend tot elf uur 's avonds. Voornamelijk jongeren wisten de weg naar Orpheus te vinden. Voor ouderen was de muziek vaak te modern en vooral te hard. Tijdens de kerst-inn werd soep, koffie en thee geschonken.

HvdB

Vraag en antwoord

Ik ben geïnteresseerd in informatie die u misschien heeft over boerderij Geutselaar aan de Oud Vellerseweg (een zijweg van de Hessenweg). Bestaat die boerderij nog? Wonen er nog Van Geutselaars? Wat is de geschiedenis van deze boerderij? Ik begreep dat hij een keer afgebrand is. Heeft u informatie over de bewoners van deze boerderij? Waren zij Van Geutselaars? Wat is de betekenis van "Geutselaar"?

Mijn vader was Evert van Geutselaar, geboren op 23 oktober 1919 in Linschoten. Daarna verhuisde het gezin naar Woerden. Mijn moeder was Jeltje Feikema geboren op 21 maart 1923 in Barradeel en haar familie verhuisde naar Woerden. Ze trouwden op 30 december 1947 in Woerden. De eerste drie kinderen werden in Woerden geboren: ikzelf Geertrui Hendrika (Grace) op 15 mei 1949, mijn broers Jan op 31 augustus 1950 en Geurt op 28 februari 1952. We emigreerden naar Canada in November 1953.

Grace Buck nee Van Geutselaar, Canada

Antwoord:

Het huidige adres van boerderij Geutselaar is Doornsteeg 7 en er is nog steeds een boerderij waar tegenwoordig de familie Soetendaal woont en werkt.

Wouter Derksen en zijn vrouw Metje Jansen woonden op deze boerderij in de 18e eeuw van ongeveer 1768 tot 1792. Een aantal van hun kinderen noemden zichzelf later "Van Geutselaar".

Een heleboel families hebben sindsdien op de boerderij gewoond: Van Sprakelaar, Davelaar, Roelofsen, Van Veldhuizen, Buitenhuis, Vonk, Van den Hul, Romijn en als laatste Soetendaal.

Op woensdag 19 april 1933 is de boerderij met schuur en hooiberg afgebrand. De brand was waarschijnlijk ontstaan door het spelen met lucifers. Het is niet zeker wat "Geutselaar" betekent. "Laar" betekent "open plek in het bos of woud" en "Geut" kan misschien "bewoond" betekenen, maar daar ben ik niet zeker van. Dan zou het kunnen betekenen: "Bewoonde open plek in het bos".

De boerderij is erg oud en bestond al in 1647, maar is ongetwijfeld nog veel ouder en de geschiedenis gaat misschien wel terug tot de Middeleeuwen.

Uw vader Evert van Geutselaar was een zoon van de spoorwegarbeider Dirk van Geutselaar, die woonde aan het einde van de Hulweg te Lunteren. Hij huurde dat huisje voor 40 gulden per jaar van Jan van de Hee. Dirk was jachtopziener en ook rijksveldwachter van beroep. Hij was een zoon van de arbeider Gijsbert van Geutselaar, die in de buurtschap Doesburg tussen Lunteren en Ede woonde. Gijsbert was weer een zoon van Dirk Woutersen die in 1774 op boerderij "Geutselaar" geboren was als zoon van de hierboven genoemde Wouter Derksen.

HvdB

Vliem

schildersbedrijf

SINDS 1919

Voor al uw:

- Schilderwerken
- Behang & wandafwerking
- Kleuradvies
- Glas en isolatieglas
- Planmatig onderhoud

Meer dan 100 jaar verfraaien en
beschermen we uw woning en bedrijfspand!

Schildersbedrijf Vliem BV - Kruisbeekweg 22 - 6741 NG Lunteren
www.schildersbedrijfvlm.nl

- Buffetten
- Diners
- Barbecue
- Kegelen
- Jubilea
- Bruiloften
- Verjaardagen
- Vergaderingen

Negen generaties gastvrijheid - sinds 1770

**“BOUWEN, VERBOUWEN EN HET
VERZORGEN VAN ONDERHOUD IS ONS VAK”**

a a

Heeft u uw e-mailadres nog niet opgegeven en wilt u van onze vereniging digitale nieuwsberichten ontvangen?

Stuur dan een mail naar info@museumlunteren.nl
Wij slaan uw email-adres op in een speciale groep “Leden”.
Dan kunnen we u nieuws, zoals uitnodigen voor exposities, toesturen.
Omdat ons blad “Bij de Amse Pomp” maar eens per halfjaar uitkomt en er tus-
sentijds ook wel eens iets te melden is, kunnen we u dat toezenden, zonder dat er
veel kosten gemaakt hoeven te worden om een papieren bericht te sturen.
Wij zien uw mail met belangstelling tegemoet!
Zie ook onze website: www.museumlunteren.nl

[illegible]